

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2021. gada 24. martā Nr. 1-5/54

Latvijas Republikas Saeimai
saeima@saeima.gov.lv

Par valsts atbalstu ģimenēm ar bērniem

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Lai mazinātu Covid-19 infekcijas izplatības radīto negatīvo ietekmi un spriedzi ģimenēs ar bērniem, personām, kuras audzina bērnu, laikposmā no 2021. gada 1. marta līdz sakarā ar Covid-19 izplatību izsludinātās ārkārtējās situācijas beigām tiek nodrošināts vienreizējs atbalsts (turpmāk — atbalsts) 500 *euro* apmērā par katru bērnu.¹ Atbalstu izmaksā personai, kurai minētajā periodā ir tiesības uz bērna kopšanas pabalstu par bērnu līdz viena gada vecumam, ģimenes valsts pabalstu vai piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likumu vai kurai sakarā ar bērna piedzimšanu ir tiesības saņemt maternitātes pabalstu un bērns ir piedzimis līdz ārkārtējās situācijas beigām.²

Ģimenes valsts pabalstu piešķir par katru bērnu, kas: 1) ir vecumā no viena gada līdz 15 gadiem; 2) ir vecāks par 15 gadiem, mācās vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē un nav stājies laulībā. Šādā gadījumā pabalstu piešķir uz laiku, kamēr bērns apmeklē izglītības iestādi, bet ne ilgāk kā līdz dienai, kad viņš sasniedz 20 gadu vecumu vai stājas laulībā.³

Kā norādīts likumprojekta “Grozījums “Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācija)⁴, priekšlikums paredz vienreizēju atbalsta izmaksu ģimenēm ar bērniem palielinātā apmērā, proti, 500 *euro* par katru audzināšanā esošu bērnu. Universāla finansiālā atbalsta sniegšana ģimenēm ar bērniem, nevērtējot atsevišķus kritērijus, kā piemēram, ienākumu zaudējumu apmērs vai bērnu skaitu ģimenē, ļaus nodrošināt vienlīdzīgu valsts atbalstu visām ģimenēm, tādējādi novēršot risku, ka atbalstu nesaņemtu tā ģimene, kurai tas ir vitāli nepieciešams, taču noteikto kritēriju dēļ tā nespētu kvalificēties atbalsta saņemšanai.

¹ Covid – 19 seku pārvarēšanas likuma 62. pants

² Covid -19 seku pārvarēšanas likuma 63. pants.

³ Valsts sociālo pabalstu likuma 6. panta otrā daļa.

⁴<http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/7726858C2BC2B07EC225867F00314A23?OpenDocument#B>.

Lēmums par valsts nodrošinātā vienreizēja atbalsta 500 *euro* apmērā izmaksu personām, kas audzina bērnu, ir politisks lēmums.

Politiku sniegtajā informācijā sabiedrībai, kas plaši tika atspoguļota sabiedriskajos medijos, par Valdības koalīcijas Sadarbības sanāksmes sēdē 2021. gada 15. februārī panākto vienošanās par atbalsta izmaksu ģimenēm 500 *euro* apmērā tika īpaši uzsvērts, ka atbalsts ģimenēm tiks izmaksāts par katru bērnu.

Savukārt lēmums par Covid-19 krīzes laika vienreizējā atbalsta ģimenēm par katru bērnu 500 *euro* apmērā paplašināšanu, attiecinot valsts atbalstu arī uz tiem bērniem, kuri ir ārpusģimenes aprūpes iestādēs, nepārprotami norāda, ka politiku mērķis bija sniegt beznosacījuma atbalstu gan ikvienai ģimenei ar bērniem, gan bērnu aprūpes iestādēm.

Tiesībsargs, izskatot personas iesniegumu, konstatēja, ka pretēji politiku paustajam nodomam tomēr ir ģimenes ar bērniem, kurām minētais atbalsts nepienākas, jo vienreizējā atbalsta izmaksa ir piesaistīta ģimenes valsts pabalstam.

Ģimenes valsts pabalstu par bērnu, kas ir vecāks par 15 gadiem, piešķir tikai tad, ja bērns mācās vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē. Savukārt bērns ir persona, kura nav sasniegusi 18 gadu vecumu.⁵ Tātad ģimenes, kurās ir bērni, kuri priekšlaicīgi pārtraukuši mācības, vai tās neturpina un nespēj atrast algotu darbu, nesaņems valsts paredzēto vienreizējo atbalstu. Jāatzīmē, ka tiesībsargs, apzinot bērnu aprūpes iestādes, noskaidroja, ka uz 2021. gada 25. februārī 20 bērni arī bērnu aprūpes iestādēs neapguva izglītību un nestrādāja algotu darbu.

Mācību priekšlaicīga pārtraukšana ir sarežģīta, dinamiska un daudzšķautņaina parādība, kura izriet no personīgu, sociālu, ekonomisku, izglītības un ar ģimeni saistītu faktoru kombinācijas, kas ļoti bieži ir saistīta ar nelabvēlīgiem sociālekonomiskajiem apstākļiem. Reti kad tas ir pēkšņs lēmums, un parasti tas ir redzamais rezultāts ilgam nepietiekamu sekmju gūšanas procesam un pakāpeniskam iesaistes izglītībā zudumam.⁶

Bērnu psihiatrs N. Bezborodovs norāda, ka ārkārtējās situācijas laikā ievērojami ir pasliktinājusies pusaudzņu psihiskā veselība.⁷

Aicinu Latvijas Republikas Saeimu izdarīt grozījumus Covid – 19 seku pārvarēšanas likumā - papildināt likumu ar 64.¹ pantu, nosakot, ka Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, pamatojoties uz personas iesniegumu, izmaksā atbalstu šā likuma 62. pantā noteiktajā apmērā personai par bērnu no 15 līdz 18 gadu vecumam, ja bērns neapmeklē izglītības iestādi, nestrādā algotu darbu un nav stājies laulībā.

Tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

⁵ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3. panta pirmā daļa.

⁶ https://www.schooleducationgateway.eu/lv/pub/resources/toolkitsforschools/general/understanding_esl.htm.

⁷ <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vecaki-un-berni/pasliktinas-pusaudzu-psihiska-veseliba-palidzibai-izstradata-rokasgramata-atver-pusaudzu-centrus.a393140/>.